

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka : Európa investuje do vidieckych oblastí

**Metodický pokyn pri zadávaní zákaziek na dodanie tovaru, uskutočnenie
stavebných prác a na poskytnutie služieb pri uplatňovaní sociálneho
aspektu pri verejnom obstarávaní pre Program rozvoja vidieka
Slovenskej republiky 2014 - 2020**

Účinnosť od: 15.10.2015

Vypracoval: Pôdohospodárska platobná agentúra, zastúpená

MVDr. Stanislavom Grobárom, generálnym riaditeľom

**Schválil: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR ako riadiaci orgán,
zastúpené**

Ing. Martinom Barbaričom, generálnym riaditeľom sekcie rozvoja vidieka
a priamych platieb

Bratislava 2015

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK	3
1 ÚVOD	4
1.1. Východiskové informácie.....	4
1.2. Účel metodického pokynu	4
1.3. Sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní.....	4
2. Legislatívny rámec	6
2.1. Legislatíva EÚ	6
2.2. Národná legislatíva	7
3. Možnosť uplatniť sociálny prístup pri realizácii verejného obstarávania v rámci jeho fáz.....	9
3.1. Vymedzenie, opis a technická špecifikácia predmetu.....	9
3.2. Stanovenie kritérií na hodnotenie ponúk a spôsob ich uplatnenia.....	10
3.3. Plnenie zákazky.....	12
4. Odporúčania k uplatňovaniu sociálneho aspektu pri verejnom obstarávaní v rámci PRV	13
4.1. Vymedzenie predmetu zákazky, jeho opis a technická špecifikácia.....	13
4.2. Stanovenie kritérií na hodnotenie ponúk.....	13
4.3. Plnenie zákazky.....	14
5. Záver.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.

ZOZNAM SKRATIEK

<i>skratka</i>	<i>Názov</i>
CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
EÚ	Európska únia
IKT	Informačné a komunikačné technológie
MAS	Miestna akčná skupina
MRK	Marginalizované rómske komunity
PRV	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 - 2020
SR	Slovenská republika
ÚVO	Úrad pre verejné obstarávanie
VO	verejné obstarávanie
ZVO	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

1 ÚVOD

1.1. Východiskové informácie

Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 (ďalej len „PRV“) je v zmysle Partnerskej dohody SR na roky 2014 – 2020 viazaný uplatňovaním horizontálnych princípov rovnosti medzi mužmi a ženami a nediskriminácie pre všetkých občanov SR vrátane marginalizovaných skupín obyvateľstva.

Ako jeden z nástrojov, ktoré majú prispieť k inklúzii marginalizovaných skupín obyvateľstva je uplatnenie **sociálneho aspektu pri verejnom obstarávaní**. Tento aspekt sa bude podľa Partnerskej dohody SR na roky 2014 – 2020, pokiaľ ide o inklúziu marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“), uplatňovať vo vzťahu k projektom realizovaným v obciach, ktoré sú identifikované v Atlase rómskych komunít 2013¹, t. z. obce z atlasu rómskych komunít budú mať pri verejnom obstarávaní (ďalej len „VO“) povinnosť uplatniť sociálne hľadisko týkajúce sa inklúzie MRK. V rámci miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len „CLLD“) bude jedným z výberových kritérií pre výber miestnej akčnej skupiny (ďalej len „MAS“) aj prínos stratégie rozvoja územia k sociálnej inklúzii marginalizovaných skupín obyvateľstva.

V súvislosti s uvedeným je v PRV pre MAS určená ako podmienka oprávnenosti povinnosť uplatňovať sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní - **podopatrenia 7.2, 7.4, 7.5, 7.6**. V uvedených podopatreniach bude v rámci výziev zadefinovaná povinnosť postupovať v súlade s týmto metodickým pokynom, prípadne bude daný rozsah aktivít resp. činností na ktoré sa bude uplatňovať.

1.2. Účel metodického pokynu

V nadväznosti na predchádzajúcu kapitolu, účelom tohto metodického pokynu je poskytnúť stanovisko k povinnosti uplatnenia sociálneho aspektu pri realizácii verejného obstarávania v rámci **opatrenia č. 7, podopatrenia 7.2, 7.4, 7.5 a 7.6**, pri dodržaní existujúcej legislatívy EÚ a SR.

Metodický pokyn sa zakladá na právnom rámci EÚ a SR, metodických výkladoch Úradu pre verejné obstarávanie (ďalej len „ÚVO“) a iných podporných materiáloch,² pričom sa venuje jednotlivým štádiám verejného obstarávania, v ktorých možno uplatniť sociálny podhľad. Na záver je uvedených niekoľko kritérií na vyhodnotenie ponúk, vychádzajúcich z článku 67, odsek 2 Smernice 2014/24/EÚ a príkladov vychádzajúcich z Príručky o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní³ a konečné odporúčanie k uplatňovaniu sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní realizovanom žiadateľmi/prijímateľmi v rámci PRV. Podkladom pre vypracovanie metodického pokynu bolo „Stanovisko k sociálnemu verejnému obstarávaniu“ vypracované certifikačným orgánom PPA spoločnosťou Deloitte Audit s.r.o. v rámci projektu „Poskytovanie odborného-poradenských služieb pre Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky v postavení riadiaceho orgánu pre Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020 a služieb súvisiacich s akreditáciou Pôdohospodárskej platobnej agentúry na nové podpory a postupy v rámci EPFRV a EPZF.“

1.3. Sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní

Verejné obstarávanie uplatňujúce sociálny aspekt predstavuje operácie obstarávania, ktoré zohľadňujú jedno alebo viac **sociálnych hľadísk**. Pre verejné obstarávanie môžu byť relevantné napríklad nasledovné sociálne hľadiská:

¹ Atlas rómskych komunít 2013 (http://www.minv.sk/?atlas_2013).

² Napr. Informačné minimum postupových krokov procesu VO vydané Transparency International Slovensko, a pod.

³ http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAAahUKewi2tMWrxNzGAhVIVRQKHazOA_Y&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D6457%26langId%3Dsk&ei=CwGmVfaCHciqUabpiAP&usq=AFQjCNHvULDescqNkcl8-VM31ZT7cE40Ng&sig2=IzPy-lwkca9I4pDWN-JTYQ&bvm=bv.97653015,d.d24

- **PODPORA PRACOVNÝCH PRÍLEŽITOSTÍ**
 - podpora pracovných príležitostí pre dlhodobo nezamestnané osoby a starších pracovníkov;
 - politika rozmanitosti a pracovné príležitosti pre osoby zo znevýhodnených skupín (napríklad etnické menšiny, náboženské menšiny, osoby s nízkym dosiahnutým vzdelaním atď.);
 - podpora pracovných príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím aj prostredníctvom začleňujúceho a dostupného pracovného prostredia;
 - atď.
- **PODPORA DÔSTOJNEJ PRÁCE**
 - dodržiavanie základných pracovných noriem;
 - zdravie a bezpečnosť v zamestnaní;
 - rovnosť pohlaví a nediskriminácia;
 - prístup k základnej sociálnej ochrane;
 - atď.
- **PODPORA DODRŽIAVANIA SOCIÁLNYCH A PRACOVNÝCH PRÁV**
 - dodržiavanie vnútroštátnych zákonov a kolektívnych dohôd, ktoré sú v súlade s právom EÚ;
 - dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania;
 - dodržiavanie zákonov o zdraví a bezpečnosti;
 - boj proti diskriminácii na akomkoľvek základe /vek, zdravotné postihnutie, rasa atď.;
 - atď.
- **PODPORA ZJEDNODUŠENIA PRÍSTUPU A NÁVRHU PRE VŠETKÝCH**
 - zabezpečenie prístupu osobám so zdravotným postihnutím;
 - atď.;
- **PODPORA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV.**

Uvedený zoznam nie je úplný, jedná sa len o možné sociálne aspekty, ktoré verejný obstarávateľ môže v procese verejného obstarávania zohľadniť, za predpokladu dodržania platnej legislatívy EÚ a SR, a to najmä základných zásad ako **princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie uchádzačov alebo záujemcov a princíp transparentnosti.**

Príkladom dodržania princípu rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie je vo všeobecnosti zabezpečenie, aby sa so zahraničnými uchádzačmi zaobchádzalo rovnako ako s domácimi. V rámci princípu rovnakého zaobchádzania je tiež dôležité zabezpečiť, aby sa záujemcom alebo uchádzačom dostávali informácie rovnakým spôsobom, v rovnakom čase a obsahu. Princíp nediskriminácie sa zakladá aj na tom, že nemôžu byť stanovené podmienky, ktoré by niektorého z uchádzačov alebo záujemcov zvýhodňovali a pritom by nemali objektívnu súvislosť s predmetom a realizáciou zákazky.

Príklady uplatňovania zásady transparentnosti môžu predstavovať rôzne ustanovenia týkajúce sa zverejňovania oznámení a povinnosti obstarávateľov informovať uchádzačov, t.j. predovšetkým zabezpečenie adekvátneho stupňa zverejnenia v primeranom čase, ako aj stanovenie jednoznačných postupových krokov a ich (spravidla) písomné zachytenie pre potrebu spätnej kontroly.

2. Legislatívny rámec

Spracovanie sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní nie je priamo zakotvené v žiadnej legislatíve EÚ a SR. Toto hľadisko je však už dlhodobo nepriamo rozpracovávané v rôznych dokumentoch EÚ ako napr. oznámenie Komisie z 3. marca 2010 „Európa 2020“, stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, výkladové oznámenie Komisie KOM (2001) 566 z 15. októbra 2001 k zákonom Spoločenstva vzťahujúcim sa na verejné obstarávanie a k možnostiam zaradenia sociálneho hľadiska do verejného obstarávania, smernica o zadávaní verejného obstarávania 2014/24/EÚ, ale aj národnej legislatíve ako napr. zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) a zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

2.1. Legislatíva EÚ

Uplatňovaním sociálneho hľadiska v procese verejného obstarávania sa čiastočne zaoberá aktuálna Smernica o zadávaní verejného obstarávania 2014/24/EÚ (ďalej len „Smernica EÚ“), ktorá vstúpila do platnosti 17. apríla 2014 a lehota pre vnútroštátnu transpozíciu smernice je stanovená do 18. apríla 2016, do kedy členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou.

Podľa článku 43 Smernice EÚ, ak majú verejní obstarávatelia v úmysle nakúpiť práce, tovar alebo služby s osobitnými environmentálnymi, **sociálnymi** alebo inými charakteristickými **znakmi**, môžu v technických špecifikáciách, kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v podmienkach plnenia zákazky požadovať **konkrétnu značku** ako dôkazný prostriedok toho, že práce, služby alebo tovar zodpovedajú požadovaným charakteristickým znakom, a to za predpokladu, že sú splnené **všetky** tieto podmienky:

- požiadavky pre získanie značky sa vzťahujú len na kritériá, ktoré súvisia s predmetom zákazky a ktoré sú vhodné na vymedzenie charakteristík prác, tovaru alebo služieb, ktoré sú predmetom zákazky;
- požiadavky pre získanie značky vychádzajú z objektívne overiteľných a nediskriminačných kritérií;
- značky sa stanovujú v rámci otvoreného a transparentného postupu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky zainteresované strany vrátane orgánov štátnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií;
- značky sú prístupné všetkým zainteresovaným stranám;
- požiadavky pre získanie značky sú stanovené treťou stranou, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý žiada o značku, nemôže uplatňovať rozhodujúci vplyv.

V tomto prípade je však veľmi dôležité venovať pozornosť aj nasledujúcim častiam článku Smernice EÚ, v ktorých sa upozorňuje na povinnosť verejného obstarávateľa, ktorý vyžaduje konkrétnu značku, akceptovať všetky značky, ktoré potvrdzujú, že práce, tovar alebo služby spĺňajú požiadavky pre získanie rovnocennej značky.

Článok 67, odsek 2 Smernice EÚ ustanovuje, že členské štáty **môžu určiť, že verejní obstarávatelia nemôžu použiť iba cenu alebo iba náklady ako jediné kritérium na vyhodnotenie ponúk**, alebo obmedziť ich použitie na určité kategórie verejných obstarávateľov alebo určité typy zákaziek.

Zároveň predmetný článok v odseku 1 hovorí, že verejní obstarávatelia pri zadávaní verejných zákaziek vychádzajú **z ekonomicky najvýhodnejšej ponuky**, pričom ponuka, ktorá je z pohľadu verejného

obstarávateľa ekonomicky najvýhodnejšia, sa určí na základe ceny alebo nákladov a môže zahŕňať najlepší pomer **ceny a kvality**. Tento pomer sa posúdi na základe kritérií, ktoré zahŕňajú:

- kvalitatívne aspekty,
- environmentálne aspekty a/alebo
- **sociálne aspekty súvisiace s predmetom dotknutej zákazky.**

Takéto kritériá môže následne tvoriť napríklad:

- a) kvalita vrátane technického prínosu, estetické a funkčné vlastnosti, prístupnosť, riešenia **vhodné pre všetkých používateľov**, sociálne, environmentálne a inovačné charakteristické znaky a obchodovanie a jeho podmienky;
- b) organizácia, kvalifikácia a skúsenosti zamestnancov určených na plnenie danej zákazky, ak kvalita určených zamestnancov môže mať významný vplyv na úroveň plnenia zákazky, alebo
- c) záručný a pozáručný servis a technická pomoc, dodacie podmienky, ako je dátum dodania, postup dodania a lehota dodania alebo termín ukončenia.

Ak prihladneme v tejto súvislosti k možným dôvodom vylúčenia uchádzača z účasti v zadávacom konaní, v prípade uplatnenia menovaných kritérií, je tu priama súvislosť s aspektmi spoločenskej zodpovednosti v ekonomickej, environmentálnej i sociálnej oblasti.

V zmysle článku 70 Smernice EÚ, môžu verejní obstarávatelia stanoviť aj osobitné podmienky týkajúce sa **plnenia zákazky**, za predpokladu, že súvisia s predmetom zákazky (v zmysle článku 67, odsek 3 Smernice EÚ) a sú uvedené vo výzve na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Tieto podmienky môžu zahŕňať ekonomické, environmentálne, sociálne aspekty, aspekty týkajúce sa zamestnanosti a pod.

Podmienky plnenia zákazky slúžia na stanovenie osobitných požiadaviek súvisiacich s plnením zákazky. Na rozdiel od kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktoré sú základom porovnávania kvality ponúk, podmienky plnenia zákazky predstavujú pevne stanovené objektívne požiadavky, ktoré nemajú žiadny vplyv na posudzovanie ponúk. Podmienky plnenia zákazky zahŕňajú teda podmienky týkajúce sa procesu plnenia zákazky, ale nezahŕňajú požiadavky týkajúce sa všeobecnej podnikovej politiky, t.j. nemôžu sa brať do úvahy ako faktor charakterizujúci konkrétny proces výroby alebo poskytovania obstarávaných prác, tovaru alebo služieb. **Verejní obstarávatelia by preto nemali mať možnosť vyžadovať od uchádzačov, aby mali zavedenú určitú podnikovú politiku sociálnej a environmentálnej zodpovednosti.**

Podmienky plnenia zákazky by sa mali uviesť v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, v predbežnom oznámení použitom ako prostriedok výzvy na súťaž alebo v súťažných podkladoch.

2.2. Národná legislatíva

Základným pilierom procesu verejného obstarávania v národnej legislatíve je zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZVO“). Z hľadiska sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní je potrebné spomenúť najmä **ustanovenie § 42 odsek 1 ZVO**, ktoré hovorí, že **predmet zákazky** musí byť opísaný jednoznačne, úplne a nestranne na základe technických požiadaviek⁴, pričom zohľadnia požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím a **riešenia vhodné pre všetkých užívateľov**, ak je to možné⁵. Jedná sa o ustanovenie v technickej špecifikácii, ktorým má byť zabezpečený pre osoby so zdravotným postihnutím prístup napríklad k verejným službám, do verejných budov, verejných dopravných

⁴ Podľa prílohy č. 3 Technické požiadavky ZVO.

⁵ Rovnako aj podľa článku 42, odsek 1 Smernice EÚ č. 2014/24/EÚ.

prostriedkov, k verejným informáciám a k tovaru a službám IKT vrátane aplikácií na webových lokalitách.⁶ Túto požiadavku je možné priamo premietnuť do spomenutého sociálneho hľadiska a to Podpora zjednodušenia prístupu a návrhu pre všetkých.

Následne **§ 42 odsek 12 ZVO** umožňuje verejnému obstarávateľovi **určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy** za predpokladu, že tieto podmienky sú uvedené v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania alebo v súťažných podkladoch. **Osobitné podmienky plnenia zmluvy sa môžu týkať najmä sociálnych, environmentálnych hľadísk** a hľadísk súvisiacich s inováciou alebo zamestnanosťou.

Osobitné podmienky plnenia zmluvy, so zreteľom na sociálne hľadisko, však nie sú v ZVO bližšie špecifikované, je preto potrebné pri ich uplatňovaní brať na zreteľ najmä dodržiavanie spomínaných základných princípov VO (rovnaké zaobchádzanie, nediskriminácia a transparentnosť) ako aj metodické usmernenia ÚVO, vzťahujúce sa k danej problematike⁷ a vyššie uvedené ustanovenia Smernice EÚ, článok 70.

V nadväznosti na sociálne hľadisko „podpora dôstojnej práce“ a „podpora dodržiavania sociálnych a pracovných práv“ je potrebné spomenúť aj možnosť verejného obstarávateľa, definovanú **v § 42, ods. 16 ZVO**, uviesť v súťažných podkladoch inštitúcie, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany životného prostredia, **ochrany práce a pracovných podmienok** platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy. Ak tieto informácie uvedie, v súťažných podkladoch požiada záujemcov, aby každý vo svojej ponuke predložil vyhlásenie, že pri vypracovaní ponuky vzal do úvahy **povinnosti týkajúce sa ochrany práce a pracovných podmienok**.

Zároveň verejný obstarávateľ môže podľa **§ 100, odsek 4 ZVO**, vo výzve na predkladanie ponúk vyhradiť právo účasti len záujemcom, **ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska**⁸, čo je tiež možné považovať za sociálny aspekt podpory pracovných príležitostí, uplatnený v procese verejného obstarávania. Účelom predmetnej právnej úpravy je efektívne prispieť k začleneniu alebo opätovnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Možnosť vyhradiť účasť na zadávaní zákazky len záujemcom, ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, sa viaže len na také predmety zákazky, ktoré budú občania so zdravotným postihnutím v zodpovedajúcej kvalite schopní vykonávať, inak by uplatnenie takejto požiadavky stratilo uvažovaný zmysel. ÚVO vo výkladovom stanovisku č. 2 k zákazkám vyhradeným pre chránené dielne alebo chránené pracoviská⁹ upozorňuje, že nie každá zákazka je vhodná pre chránené dielne alebo chránené pracoviská, najmä pokiaľ ide o zákazky na uskutočnenie stavebných prác, pri ktorých plnení majú zamestnanci so zdravotným postihnutím obmedzené možnosti.

V neposlednom rade je potrebné v rámci národnej legislatívy spomenúť **ustanovenia §26 ZVO**, kde sú definované podmienky účasti týkajúce sa osobného postavenia uchádzača, ktoré musia byť splnené

⁶ Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

⁷ Napríklad: https://www.uvo.gov.sk/metodicke-usmernenia?p_p_id=met_WAR_uvoportlets&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&met_WAR_uvoportlets_id=met-112759&met_WAR_uvoportlets_uvoBackRegUrl=https%3A%2F%2Fwww.uvo.gov.sk%2Fmetodicke-usmernenia%3Fp_p_id%3Dmet_WAR_uvoportlets%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1%26met_WAR_uvoportlets_cislo%3D%26met_WAR_uvoportlets_nazov%3D%26met_WAR_uvoportlets_popis%3D%26met_WAR_uvoportlets_rok%3D2014%26met_WAR_uvoportlets_mesiac%3D8%26met_WAR_uvoportlets_paragraf%3D34%26met_WAR_uvoportlets_orderBy%3D0%26met_WAR_uvoportlets_orderByO%3Ddesc%26met_WAR_uvoportlets_perPage%3D30%26met_WAR_uvoportlets_action%3Dsearch%26met_WAR_uvoportlets_cur%3D1%26met_WAR_uvoportlets_delta%3D20%26met_WAR_uvoportlets_keywords%3D%26met_WAR_uvoportlets_advancedSearch%3Dfalse%26met_WAR_uvoportlets_andOperator%3Dtrue

⁸ Platí len pre podlimitnú zákazku zadávanú bez použitia elektronického trhu.

⁹ https://www.uvo.gov.sk/domov/-/asset_publisher/pxZ3nDus5Efc/content/urad-pre-verejne-obstaravanie-vydal-nove-vykladove-standovisko-c-2-2014

aby sa uchádzač mohol zúčastniť verejného obstarávania. Jedná sa napríklad o podmienku nemať evidované nedoplatky na zdravotné poistenie, sociálne poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, nemať nesplnenú povinnosť vyplatenia odmeny alebo odplaty zo zmluvy s osobou, ktorá je alebo bola subdodávateľom vo vzťahu k zákazke, zadanej podľa ZVO, alebo nemať nesplnenú povinnosť vyplatenia mzdy, platu alebo inej odmeny za prácu, náhrady mzdy alebo odstupného, na ktorých vyplatenie má zamestnanec nárok, ktoré sa vymáhajú výkonom rozhodnutia.

Uvedené príklady priamo súvisia s uplatnením sociálneho aspektu pri realizácii VO, nakoľko uchádzači nemajú pri nesplnení stanovených podmienok povolené získať vládne zákazky, ak už boli obvinení z protiprávneho konania, čím sa **zabraňuje zadávaniu zákaziek uchádzačom, ktorí nespĺňajú určité normy sociálneho správania.**

3. Možnosť uplatniť sociálny prístup pri realizácii verejného obstarávania v rámci jeho fáz

Každé VO sa realizuje v postupnosti určitých krokov s ohľadom na zvolený postup. Zjednodušene možno postup realizácie VO zhrnúť do deviatich krokov, a to nasledovne:

1. vymedzenie predmetu zákazky,
2. určenie predpokladanej hodnoty zákazky a zvolenie konkrétneho postupu,
3. príprava podkladov pre verejné obstarávanie (pre tento prípad najmä príprava opisu predmetu zákazky a jeho technická špecifikácia, stanovenie podmienok účasti a kritérií na hodnotenie ponúk a spôsob ich uplatnenia),
4. vyhlásenie verejného obstarávania,
5. poskytovanie podkladov k verejnemu obstarávaniu a vysvetlení,
6. prijímanie ponúk,
7. vyhodnocovanie ponúk,
8. uzavretie zmluvy,
9. plnenie zmluvy.

Priestor na uplatnenie sociálneho aspektu pri realizácii VO je takmer v každej fáze je však potrebné dodržať základné princípy a to princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie uchádzačov alebo záujemcov, princíp transparentnosti, hospodárnosti a efektívnosti.¹⁰

3.1. Vymedzenie, opis a technická špecifikácia predmetu

Obstarávateľ by si mal vyhradiť dostatok času na vymedzenie predmetu zákazky, nakoľko štádium prípravy je najlepšou príležitosťou vymedziť, ktoré sociálne hľadisko je v konkrétnom procese relevantné a vhodné zohľadniť.

Predmet zákazky predstavuje tovar, službu alebo prácu, ktorú chce obstarávateľ obstaráť prostredníctvom VO. Výsledkom vymedzenia predmetu obstarávania je opis predmetu zákazky a jeho technická špecifikácia.

Sociálne aspekty, ktoré možno uplatniť v tejto fáze realizácie VO:

1. technickú špecifikáciu vypracovať tak, aby sa zohľadnili kritériá prístupnosti pre osoby s postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov (§42, ods. 1 ZVO a článok 42, odsek 1 Smernice EÚ),
2. ak majú verejní obstarávatelia v úmysle nakúpiť práce, tovar alebo služby s osobitnými environmentálnymi, **sociálnymi** alebo inými charakteristickými **znakmi**, môžu v technických

¹⁰ §10 ods. 2 ZVO

špecifikáciách, kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v podmienkach plnenia zákazky požadovať **konkrétnu značku** (článok 43 Smernice EÚ),

3. uviesť v súťažných podkladoch inštitúcie, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany životného prostredia, **ochrany práce a pracovných podmienok** platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy (§42, ods. 16 ZVO),
4. stanovenie základných **podmienok osobného postavenia** (§ 32 ZVO).

Príklad:

požadovať, aby produkty spĺňali určité ergonomické charakteristiky s cieľom zabezpečiť prístup pre všetky kategórie používateľov vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

Nesprávny príklad:

požiadavky súvisiace s pracovnými podmienkami pracovníkov zapojených v procese výroby obstarávaných dodávok nemožno zahrnúť do technickej špecifikácie, tieto nepredstavujú technickú špecifikáciu v zmysle uvedenom v smerniciach o obstarávaní.

3.2. Stanovenie kritérií na hodnotenie ponúk a spôsob ich uplatnenia

Pri niektorých predmetoch zákazky je vyslovene žiaduce hodnotiť predložené ponuky len na základe jediného kritéria najnižšia cena. V súčasnosti sa presadzuje trend kladúci dôraz na **ekonomickú výhodnosť ponuky**, čiže pomer kvality a ceny, pričom pred samotným procesom výberu víťazného uchádzača, na základe výberových kritérií, je nevyhnuté vyhodnotiť splnenie podmienok účasti jednotlivých uchádzačov.

Základným pilierom uplatňovania sociálneho prístupu v rámci VO je samozrejme stanovenie podmienok osobného postavenia (§32 ZVO) a teda akceptovanie len zodpovedných uchádzačov, t.j. plniacich si napr. svoje odvodové povinnosti, neporušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania,¹¹ atď. Stanovenie kritérií na vyhodnotenie ponúk bližšie špecifikuje §44 ZVO, ktorý uvádza aj príklady kritérií súvisiacich s predmetom zákazky, v prípade ak sa ponuky vyhodnocujú na základe **ekonomicky najvýhodnejšej ponuky**. Aj napriek tomu, že v týchto príkladoch nie sú uvedené sociálne kritériá, ich uplatnenie nie je vylúčené, nakoľko kritériá uvedené v ZVO (§44, ods. 4) sú len príkladné a v tomto prípade sa opierame o Smernicu EÚ, ktorá v článku 67 ods. 1, 2 uvádza medzi príkladmi jednotlivých kritérií aj sociálne aspekty súvisiace s predmetom dotknutej zákazky.

Je dôležité mať však na zreteli, že kritériá výberu musia byť nediskriminujúce, primerané a musia súvisieť s predmetom zákazky. Ak je toto splnené, potom možno zahrnúť sociálne hľadisko do kritériá výberu, avšak **iba ak plnenie zákazky vyžaduje špecifické znalosti v sociálnej oblasti**. Následne,

¹¹ Záujemca musí podľa §32 ZVO, ods. 1, písm. h preukázať, že mu nebolo v predchádzajúcich troch rokoch preukázané závažné porušenie profesijných povinností, (ktoré dokáže verejný obstarávateľ a obstarávateľ preukázať), medzi ktoré patrí aj porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.

v závislosti od predmetu zákazky môže obstarávateľ skúmať rôzne aspekty technickej spôsobilosti kandidáta, ako:

- či disponuje uchádzajúca sa spoločnosť (uchádzač) dostupnými relevantnými odbornými technickými možnosťami, aby nimi dosiahla sociálne aspekty – napríklad v zákazke na nákup počítačového hardvéru vrátane požiadaviek na zjednodušenie prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím?,
- či vlastní uchádzajúca sa spoločnosť technické vybavenie potrebné na sociálnu ochranu alebo má prístup k takémuto vybaveniu - napríklad potreba disponovať vybavením vhodným pre starších ľudí v zákazke na prevádzku domova dôchodcov?

Sociálne kritérium pre výber uchádzača musí teda:

- súvisieť s predmetom zákazky,
- nesmie obstarávateľovi udeľovať neobmedzenú možnosť výberu,
- musí byť uvedené v oznámení o zákazke a dokumentoch týkajúcich sa zadávania zákazky,
- musí byť v súlade s legislatívou EÚ a SR,
- musí obstarávateľovi pomôcť pri určení ponuky poskytujúcej najvýhodnejší pomer kvality a ceny

Príklad: vylúčenie uchádzača, ktorý bol usvedčený z nedodržania vnútroštátnych právnych predpisov zakazujúcich nelegálne zamestnávanie, vnútroštátnych predpisov týkajúcich sa zdravia a bezpečnosti na pracovisku alebo vnútroštátnych predpisov zakazujúcich diskrimináciu na rôznych základoch (rasa, zdravotné postihnutie vek, pohlavie atď.).

Nesprávny príklad:

- vylúčenie uchádzača na základe jeho politického alebo osobného presvedčenia, ktoré sa nevzťahuje na profesionálne správanie,
- použitie kritéria výberu uchádzača, že uchádzač musí uskutočňovať nákup vybavenia na miestnom trhu s cieľom vzniku nových pracovných miest. Takéto kritérium nesúvisí s predmetom zákazky a je diskriminačné, pretože dáva uchádzačom, ktorí nakupujú vybavenie na miestnom trhu neprimeranú výhodu oproti uchádzačom, ktorí nakupujú inde,
- použitie kritéria výberu uchádzača, ktoré dáva obstarávateľovi neprimeranú voľnosť konania. Napríklad v zákazke na zariadenie IT, kde by kritériom bolo, že uchádzač môže dostať 1 až 20 bodov za technickú stránku dostupnosti navrhovaných produktov, bez toho aby boli uvedené parametre alebo charakteristiky, ktoré obstarávateľ zohľadňuje pri určovaní presného počtu bodov.

Upozornenie:

Podľa Rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie z 20. septembra 1988 v prípade 31/87 (doložka 28 rozhodnutia) podmienka vyžadujúca zamestnanie dlhodobu nezamestnanej osoby nesúvisí s overovaním vhodnosti uchádzačov na základe ich hospodárskeho a finančného postavenia a technických znalostí a schopností.

Z tohto rozhodnutia teda vyplýva, že túto podmienku nemožno požadovať v rámci splnenia podmienok účasti, ale ju treba priamo zahrnúť do opisu predmetu zákazky a vyžadovať ju v rámci plnenia zmluvy.

3.3. Plnenie zákazky

Verejný obstarávateľ môže vyžadovať **osobitné podmienky plnenia zmluvy**¹² (tzv. doložky plnenia zmluvy) týkajúce sa sociálnych hľadísk za predpokladu, že ich uviedol v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania alebo v súťažných podkladoch, súvisia s plnením zákazky a sú v súlade legislatívou EÚ a SR.

Doložky plnenia zákazky predstavujú povinnosti, ktoré musí úspešný uchádzač prijať, pričom stanovujú vlastne to, ako by sa mala zákazka plniť. V zásade je postačujúce, ak sa uchádzači pri predložení svojich ponúk zaviazujú v prípade získania zákazky tieto podmienky splniť.

Upozornenie:

Ako jeden z príkladov pri zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní uvádzame nasledovný príklad doložky zákazky:

- *povinnosť zamestnať nezamestnané osoby alebo zabezpečiť školenia týkajúce sa vykonávania zákazky alebo*
- *povinnosť zamestnať na vykonávanie zákazky taký počet osôb so zdravotným postihnutím, ktorý presahuje počet uvedený vnútroštátnymi právnymi predpismi členského štátu, kde sa zákazka vykonáva, alebo členského štátu úspešného uchádzača.*

Tento príklad sa už reálne začal uplatňovať aj v praxi v rámci SR, pričom je potrebné pri jeho použití zo strany verejných obstarávateľov, zobrať do úvahy aj **metodické usmernenie ÚVO** číslo 7970-5000/2014, podľa ktorého:

“Verejní obstarávatelia môžu stanoviť osobitné podmienky týkajúce sa plnenia zákazky, pričom sú povinní ich uviesť v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania alebo v súťažných podmienkach. Podmienky upravujúce plnenie zákazky sa môžu týkať najmä sociálnych a environmentálnych aspektov (§ 34 ods. 17). Tieto podmienky nesúvisia s povinnosťou preukázať technickú alebo odbornú spôsobilosť, resp. ekonomické postavenie uchádzača alebo záujemcu pre realizáciu predmetu zákazky – je to dodatočná podmienka. V tejto súvislosti je potrebné dodať, že hlavným cieľom verejného obstarávania je cieľ ekonomický. Zavedenie, resp. uprednostnenie iných cieľov môže skomplikovať postup zadávania zákazky, zvýšiť náklady verejného obstarávania, obmedziť hospodársku súťaž. Je neprípustné, aby sa uplatnením osobitných podmienok plnenia zmluvy zavádzali skryté diskriminačné mechanizmy.”

Nesprávny príklad:

- *doložka plnenia zmluvy musí súvisieť s plnením zákazky, preto napríklad požadovanie od víťazného uchádzača, aby finančne prispel na výstavbu centra pre znevýhodnené osoby nie je správna.*

¹² §42 ods. 12 ZVO

4. Odporúčania k uplatňovaniu sociálneho aspektu pri verejnom obstarávaní v rámci PRV

Uplatniť sociálne aspekty pri verejnom obstarávaní je možné aj v rámci VO realizovaných žiadateľmi/prijímateľmi PRV podľa vyššie uvedených skutočností. Na základe jednotlivých opisov typu operácie v PRV pre dané podopatrenia sa javí ako najadekvátnejšia, pre uplatnenie sociálneho aspektu pri VO, fáza vymedzenia predmetu zákazky, jeho opisu a technickej špecifikácie a fáza plnenia zmluvy. Ako vzorové si zoberieme nasledovné aktivity jednotlivých opatrení, na ktorých si uvedieme niekoľko príkladov aplikácie sociálnych aspektov VO v rámci jeho realizácie:

- a) podopatrenie 7.2 aktivita zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov,
- b) podopatrenie 7.4 napríklad investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk,
- c) podopatrenie 7.5 napríklad aktivita budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry a pod.

4.1. Vymedzenie predmetu zákazky, jeho opis a technická špecifikácia

U všetkých uvedených vzorových aktivitách daných podopatrení je jednoznačne priestor na uplatnenie sociálneho aspektu týkajúceho sa vypracovania technickej špecifikácie. Tá by mala byť vypracovaná tak, aby sa v nej zohľadnili kritériá prístupnosti pre osoby s postihnutím alebo **riešenia vhodné pre všetkých používateľov**, t.j. verejný obstarávateľ by mal vždy zabezpečiť vytvorenie bezbariérového prístupu do verejných priestranstiev (či už námestia, kultúrne domy, ale aj náučné chodníky), alebo tiež pri rekonštrukcii/modernizácii športovísk a detských ihrísk zahrnúť do špecifikácie zákazky napríklad aj vonkajšie pomôcky umiestnené na ihriskách pre osoby s postihnutím (prispôsobené posilňovacie stroje a pod.).

4.2. Stanovenie kritérií na hodnotenie ponúk

Pred procesom výberu víťazného uchádzača na základe výberových kritérií je nevyhnuté vyhodnotiť splnenie podmienok účasti jednotlivých uchádzačov.

Základným pilierom uplatňovania sociálneho prístupu v rámci VO je samozrejme stanovenie podmienok osobného postavenia (§32 ZVO) a teda akceptovanie len zodpovedných uchádzačov, t.j. plniacich si napr. svoje odvodové povinnosti, neporušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania¹³, čo je v tejto fáze adekvátne aj pre realizáciu verejného obstarávania žiadateľmi/prijímateľmi v uvedených príkladoch aktivít podopatrení PRV.

¹³ Záujemca musí podľa §32 ZVO, ods. 1, písm. h) preukázať, že mu nebolo v predchádzajúcich troch rokoch preukázané závažné porušenie odborných povinností, (ktoré dokáže verejný obstarávateľ a obstarávateľ preukázať), medzi ktoré patrí aj porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.

4.3. Plnenie zákazky

Z hľadiska PRV sa ako najviac adekvátne javí uplatnenie sociálneho prvku v rámci verejného obstarávania v procese stanovenia podmienok plnenia zákazky (doložky plnenia), ktoré vo všeobecnosti predstavujú najvhodnejšie štádium procesu na začlenenie sociálneho hľadiska, ktoré súvisí so zamestnaním a pracovnými podmienkami pracovníkov zúčastnených na plnení zákazky.

V rámci relevantných opatrení PRV (podopatrenia 7.2, 7.4 a 7.5) by sa jednalo napríklad o stanovenie požiadavky na uchádzačov, aby sa v realizačnej zmluve zaviazali zamestnať na realizáciu predmetnej aktivity osoby dlhodobo nezamestnané v mieste realizácie zákazky (obec, okres, VÚC).

Uvedenú podmienku je však potrebné stanoviť, ako už bolo vyššie spomenuté, pri dodržaní podmienky nediskriminácie, rovnakého zaobchádzania a transparentnosti. Odporúčame teda podmienku zdefinovať tak, že *v prípade, ak dodávateľ bude potrebovať navýšiť svoje kapacity pre realizáciu danej zákazky, je podmienkou pre uchádzačov, aby v realizačnej zmluve v takomto prípade zamestnali na realizáciu predmetnej aktivity osoby dlhodobo nezamestnané v mieste realizácie zákazky (obec, okres, VÚC).*

Zároveň je taktiež nevyhnutné zabezpečiť **súvis podmienky s realizáciou obstarávanej zákazky**, t.j. v tomto prípade hovoríme, že by uchádzač mal zamestnať osoby pre realizáciu **danej zákazky**, neurčujeme podmienku aj na realizáciu iných/ďalších zákaziek. Taktiež uchádzačom neurčujeme formu zamestnania týchto osôb, t.j. môže sa jednať o pracovný pomer na kratší pracovný čas (či už na dobu určitú, alebo neurčitú), o dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru atď.

5. Záver

V rámci PRV je **pre podopatrenia 7.2 a 7.4** určená ako podmienka oprávnenosti povinnosť uplatňovať sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní a taktiež je nepriamo stanovená obdobná podmienka aj v rámci **podopatrenia 7.5**. V uvedených podopatreniach bude v rámci výziev na predkladanie žiadostí o NFP zadaná povinnosť postupovať pri verejnom obstarávaní v súlade s týmto metodickým pokynom, prípadne bude daný rozsah aktivít resp. činností, na ktoré sa bude uplatňovať sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní. Samotná aplikácia postupu bude na samotných žiadateľoch o NFP, pričom žiadatelia ju popíšu v rámci Projektu realizácie ako samostatnej prílohy žiadosti o NFP.

V Bratislave dňa 06.10.2015

MVDr. Stanislav Grobár
generálny riaditeľ